

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INSERATNI ODDELEK:
LJUBLJANA, PUCCINIEVA UL. 5
TELEFON ST. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA »JUTRA«. MESECNA NAROCNINA ZNASA
3 LIRE. NENAROCENI ROKOPISI SE NE VRACAJO

Harte Kämpfe auf der Krim

Vier Landungsboote und ein Schnellboot in der Strasse von Kertsch versenkt — Erfolgreiche Vorstösse an der Dnepr-Front — Erbitertes Ringen im Kampfgebiet von Kiew

Aus dem Führerhauptquartier, 7. Nov. DNE. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Auf der Krim wechselten gestern starke feindliche Angriffe mit eigenen Gegenangriffen. Es kam zu harten, für den Feind verlustreichen Kämpfen.

In der Strasse von Kerbach versenkten Sicherungsfahrzeuge der Kriegsmarine vier vollbesetzte feindliche Landungsboote und ein Schnellboot. Ein feindlicher Leichter mit 15 Geschützen wurde erbeutet.

Im grossen Dneprbogen, sowie an der überigen Dneprfront herrschte bis auf mehrere erfolgreiche eigene Vorstösse im allgemeinen nur geringe Kampftätigkeit. Südlich Nikopol gelang es einer eigenen Kampfgruppe überraschend in die feindlichen Stellungen einzubrechen, vierzig Geschütze zu erbeuten und Gefangene einzubringen.

In Kampfgebiet von Kiew kam es mit immer vom neuem anrennenden feindlichen Angriffswellen zu erbitterten Kämpfen. Mehrere starke Angriffe wurden unter erheblichen Verlusten der Sowjets abgeschlagen. Südlich der Stadt sind Kämpfe mit feindlichen Panzerkräften im Gange. Die Luftwaffe griff mit starken Verbänden wirkungsvoll in die Erdkämpfe ein und schoss hier sowie über anderen Kampfräumen gestern 31 Sowjetflugzeuge ab.

Peklenski atentat na Vatikansko državo Pojmovanje rimskih političnih krogov

Rim, 7. nov. DNB. V rimskih političnih krogih, v katerih razumljivo močno debatirajo o angleško-ameriškem bombnem napadu na sedež papeža, opozarjajo na tri važne činilce, iz katerih se zamoreverjetno spoznati logičen razvoj predzgodovine tega peklenskega atentata.

Najprej omenjajo v teh krogih kot značilno, da je bil Vatikan bombardiran presestljivo naglo po končani moskovski konferenci. To delstvo pa očividno potrjuje, da je bil v židovsko-boljevičnem diktatu, ki sta ga v Kremelu sprejela na znanje Eden in Hull, zelo verjetno vsebovan tudi projekt, ki predvideva napad na krščanski svet in to posebno na vrhovnega poglavarja katoliške cerkve. S tem v zvezi opozarjajo, da je bil pred atentatom na Vatikansko državo izvršen nov težek napad anglo-ameriških letalskih gangsterjev na Kölnskem stolnici. Ta dva zločina, ki sta si tako hitro sledila, pa dajeta misli, da imajo pri vladah sovražnih veleslavno vlogo židovsko-boljevični zločinci.

Prav posebnega pomena pa je dejstvo, da je točno pred enim tednom pribičil »Osservatore Romano« uradno izjavo Vatikana, v kateri je kurija vse lažne vesti, ki jih razširjavajo nasprotniki Nemčije o zadržanju nemških čet napram Vatikanski državi, označila kot neresnične. V tej izjavi, v kateri je Sv. stolica uradno priznala, da so nemške čete vedno spoštovali rimsko kurijo in Vatikansko državo, so anglo-ameriški vojni zločinci z veliko verjetnostjo spoznali znak za že zdavno zasnovan začetek udara proti papežu. Nepristransko stališče, ki si ga papež prizadeva ohraniti v tem svetovnem spropadu, in ogrečenje, ki ga je ponovno izrazil nad anglo-saksonskim barbarstvom proti kulturnim spomenikom, sta napravila Vatikan zasovraženega v anglo-saških krogih,

Im Einbruchraum südwestlich Welskijevi Newel erfolglos. Westlich der Stadt errangen unsere Truppen gegen starke, von Panzern und Schießfliegern unterstützten Feind einige Minuten Abwehrsucces. Die wiederholten Angriffen Sowjets wurden auf ihre Ausstellungen zurückgeworfen und dabei 51 Panzer vernichtet.

In Süditalien verstärkte der Feind seine Angriffe, um unsere Stellungen nördlich des Volturino mit zusammengefassten Kräften zu durchbrechen. Eigene Verbände traten zum Gegenangriff an, warden in unsere Stellungen eingebrochenen Feind nach heftigen Kämpfen wieder ins Volturino-Tal und eroberten die alten Stellungen zurück.

Schwere deutsche Kampfflugzeuge griffen in der vergangenen Nacht Nachschubhilfen des Feindes an der süditalienischen Ost- und Westküste mit gutem Erfolg an. Schwache rumänische Verbände rückten in die besetzten Westgebiete ein und unternahmen nächtliche Störraumgriffe gegen einige westdeutsche Städte. Sechs feindliche Flugzeuge wurden abgeschossen.

Deutsche Flugzeuge warfen auch in der vergangenen Nacht wieder Bomben auf Ziele im Stadtgebiet von London, sowie in Ost- und Südgland.

Hudi boji na Krimu

Štirje izkrcevalni čolini in en brzi čolin potopljeni v prelivu pri Kerču — Uspešni sunki na Dnjeprovem bojišču — Ogorčeni boji na bojišču pri Kijevu

Führerjev glavni stan, 7. nov. DNB. Vrhovno povelenjstvo oboroženih sil objavljajo:

Na Krimu so bili včeraj izmenoma močni sovražni napadi in naši protinapadi. Prislo je do hudič bojev, v katerih je utpel sovražnik velike izgube.

V Kerčkem prelivu so potopile zaščitne ladje vojne mornarice 4 polno zasedene sovražnikove izkrcevalne čolne in en brzi čolin. Zaplenili smo manjšo sovražno prevozno ladjo s 15 topovi na krovu.

V velikem koledru Dnjepra, kakor tudi na ostalem dnejskem bojišču so bili v splošnem razen več uspešnih lastnih sunkov le manjši boji. Južno od Nikopolja je uspelo naši bojni skupini presenetljivo vdreti v sovražnikove postojanke in zapleniti 40 topov ter privedti nekaj ujetnikov.

Na bojišču pri Kijevu je prislo z vedno znova ponavljajočimi se sovražnikovimi napadi do ogorčenih bojev. Več močnih napadov je bilo odbiti z občutnimi izgubami za sovražske čete. Južnozapadno od mesta so v teku boja s sovražnimi oklopni silami. Letalstvo je učinkovito poselgo z močnimi oddelki v boje na zemlji in sestrelilo včeraj na tem bojišču kakor tudi na ostalih 91 sovjetskih letal.

Na vdornem področju južnozapadno od Velikih Luk so potekali uspešno naši protinapadi južno od Nevela. Zapadno od mesta so dosegle naše čete proti močnemu sovražniku, podprtemu z oklopnikami in bojnimi letali, ponoven obrambni uspeh. Ponovno napadajoče sovjetske čete so bile vržene na svoje izhodiščne postojanke in je bilo pri tem uničenih 51 oklopnikov.

V južni Italiji je sovražnik očajil svoje napade, da bi prebil s strnjennimi silami našo postojanko severno od Volturina. Naši oddelki so izvedli protinapad, vrgli sovražnika, ki je vdrl v naše postojanke, po silovitih bojih nazaj v dolino Volturina in si osvojili stare postojanke.

Nemška težka bojna letala so napadla v pretekli noči oskrbovalne luke sovražnika na južnoitalijanski vzhodni in zahodni obali z dobrim uspehom.

Slabotne sovražnikove letalske sile so priletele včeraj nad zasedena zapadna ozemlja in podvzeli motilne nočne napade nad nekaterimi zapadnonemškimi mesti. Šest sovražnih letal je bilo sestreljenih.

Nemška letala so vrgla tudi v pretekli noči ponovno bombe na cilje na mestnem področju Londona ter na vzhodno in južno Anglijo.

Branik Europe

Bolj in bolj se odgrinjajo zavese izpred pozornice, na kateri so zastopniki pluto-kracije in boljevičizma v Moskvi meščarišči za medvedovo kožo, ki pa je seveda še daleč nimajo in je tudi nikdar ne bodo dobili. Čeprav se v vseh treh prestolničnih zvezeh, kar jih poznajo zgodovina, na moč trudijo, da ne bi preveč v prehitri razkrili, kaj so barantali in sklepalni na moskovskih razgovorih, so vendar že jasno vidne vsaj glavne poteze.

Predvsem je dejstvo, da vsa gostobednosti v vse hlinjeno veselje v Londonu in Washingtonu ne moreta prikriti, da v Moskvi tudi sedaj ni bil dosežen sporazum. Medsebojno nezupanje med Anglosasji in boljevički je ostalo nezmutljivo, prav tako tudi medsebojni strah drugega pred drugim. Potrjalo se je, da teh protinaranjavnih zaveznikov ne druži prav nič drugačega kakor strah pred Nemčijo in iz tega strahu izvirajoče sovražstvo do Nemčije. Oba tabora sta seveda tudi prezeta z nenasitnim imperializmom, toda ta ju ne le ne druži, temveč še bolj razdvaja, ker so si njihovi imperialistični cilji v ostrem medsebojnem nasprotju.

Druge dejstvo, ki se je že doslej nedvoumno pokazalo, se tiče predvsem evropskih narodov, zlasti srednjih in majhnih. Iz vsega dosedanjega poteka druge svetovne vojne izhaja, da Angleži v Američani, ki so to vojno izvzeli, niso sposibni za resne vojne napade in se manj za občutne žrtve, ki jih takoj zahteva. Vse njihovo stremilje je slo in gre za tem, da bi se za nje s krvjo in premoženjem izvzvrali drugi narodi. To slabost Anglo-Američanov seveda spretno in brezbrizno izvzbla njihov boljevički partner, ki ih lahko zaradi tega drži vedno pod stalnim pritiskom in izsiljuje vedno večje kence ije. Kakor v pogledu neoprednih vojnih žrtv, ostajajo Američani zvesti sami schi tudi v pogledu barantanja s Stalinom. Tudi tu naj bi placači račnega drugi narodi, zlasti naredi vzhedne in jugovzhedne Evrope. Tem naredom so pred vojno ravno Angleži radečarno ponujali vse mogočne »garancije« in jima obetali zvezde z neča, zdaj pa so činično potpetali svojo besedo, in so pripravljeni prenesti Evropo na milost in nemilost boljevičev.

Zelo poučna je v tej zvezni vest švedskega lista »Svenska Morgenbladet«, ki je 3. t. m. poročal, da je bil Stalin na moskovski konferenci proste roke za zadovoljitev svojih razsirjevalnih teženj po vsej Evropi in je bilo sklenjeno, naj se jugoslovanska emigrantska vlada preseli iz Kairna v Moskvo, kar je dokaz, da so Anglosasji pripravljeni poleg drugega izročiti boljevičnu naredi tudi balkansko področje.

Ta vest je razumljivo vzbudila pozornost v svetovni javnosti in veliko vzemirjenje pri vseh srednjih in majhnih evropskih narodih, zlasti balkanskih. Jasen dokaz je, da so tako imenovane »demokratske velesile« cincino pripravljene predstaviti male narode in države boljevičnu, če s tem lahko rečijo kak svoj interes. Nebena zagotavljanja iz Londona in Washingtona ne morejo izbrisati dejstva, da Angleži in Američani tudi tokrat gledajo na usodo malih narodov zgoj s stališča svojih lastnih egoističnih korist. Roosevelt in Churchill ter njunim židovskim svetovcema je pri tem vseeno, kajti narodi sami misijo in hočajo. Njima gre zgoj za to, da bi se s prepustitvijo malih narodov v Evropi boljevičizmu same drugod po svetu zavarovala pred njim.

Tako so v Moskvi dokončno pokopali fazmo zatlantsko listino. Emigrantski predstavniki malih narodov so za eno iluzijo revnejši. Narodi sami pa so že davno zavestni, da je njih Božičnost samo v temi strnjnosti vse Evrope reši samo granitni blok, karšnega predstavlja danes okrog Führerja strnjeni nemški narod.

Velika Nemčija pa je tudi edini porok za nadaljnji obstoj malih narodov. Tudi slovenskemu narodu je nedelja možnost, da sam sedeljuje pri oblikovanju svoje usode in pri svoji soudježbi v evropski skupnosti. Balkanski narodi so že na lastni koži okušali »dobrete« boljevičizma, Slovenci pa že prav posebej Njihovi osnovni življenjski interes so jih zato priveli na edino možno pot, na pot, ki bo hočeo hoditi tudi v bodočnosti in ki je obeležena po neizprosnim nepopustljivim borbi proti komunizmu.

Belgarska sovražna na moskovski konferenci

Sofija, 7. nov. DNB. Vladni list »Vesel« piše v uvodniku: »Ce bi bil komunistički moskovski konferenca se cel kilometer dalj, bi kljub temu nikogar ne prepiral, da se Angleži in Američani borijo za nov, pravilen in socialen red. V Indiji pa je bil pravilen oprostiti boljevičkom umor poljskih častnikov in oprati pred vsemi svetom svoje zavežniške rablje. S tem je napravil, kakor je sedaj dokazano, za Kremelj več, kot si ta sam upa. Zločinci so si iznislili nemške množevne umore italijanskih častnikov in so tako dokazali, da se v zadrži ne ustreljivo putati pasti svojega pomagača Edena.

Prve Stalinove zahteve

Stockholm, 5. nov. DNB. Moskovska »Pravda« piše, da bodo kmalu sestavljeni Letonci, Litovci, Estonci in Kareljci.

Ker je bila v Moskvi tako rekoč zapečetena angleško-ameriška izdaja »Europe in Kapitulacija« pred Stalinnom, uradno moskovsko glasilo pa nima več vzroka, da se takim proti Stalinnom, uradno moskovskim zavzetim v tisk. S hladnokrvno postavljeno na laž Eden in Hull še sveže počipnega moskovskega protoka je naročil agenciji »Tass« naj samovoljno razširil edinstveno potvrdbo o dozadnih množevnih ubojih italijanskih častnikov.

Gotesken in značilen poudarek je, da je bilo odkritju katoliškega zločina dobitia pristaša v francoskem sestrelju, ki gozdi v gozdov pri Katinu, pri tem pa so hoteli ameriške in angleške poročevalske agencije pamagati sovjetskim oblastem s preizkušenim svetovljinom, ker so računale na pozabilost svetovne javnosti. V Kremelu pa je predočeno, da je bilo predočeno vpletjalno, da bodo vodno uporabili angleški častniki v Katinsku gozdu nemškemu vojnemu poveljništvu — ter govoril tudi ameriška agencija »Associated Press« na tem mestu izrecno o poljskih častnikih — objavila »Tass« v tej točki »zavežnalo«.

»Tass« je po njo zavzetih v nevtralnem nezadovoljstvu.

Prve Stalinove zahteve

Stockholm, 5. nov. DNB. Moskovska »Pravda« piše, da bodo kmalu sestavljeni Letonci, Litovci, Estonci in Kareljci.

Ker je bila v Moskvi tako rekoč zapečetena angleško-ameriška izdaja »Europe in Kapitulacija« pred Stalinnom, uradno moskovsko glasilo pa nima več vzroka, da se takim proti Stalinnom, uradno moskovskim zavzetim v tisk. S hladnokrvno postavljeno na laž Eden in Hull še sveže počipnega moskovske konference lahko vse zahteva, ne da bi se bi mu bilo treba dati, da bi mu Angleži in Američani pri tem kaže nasprotovali. Poleg tega, da sta to ne sposobni, tega tudi nočeta storiti. Zakaj zavjet evropske vprašanja ni več važno. Prepuštili so ga boljevičkom, oziroma sta moralni to storiti, ker je imel Stalin vse adute v rokah.

Le ena sila lahko se zadrži sovjetsko povodenjem. To je Nemčija s svojimi zaveznicimi. S temi skupaj je zgradila jez proti boljevičniku, ki ga sedaj branji nemška vojska. Angleško-ameriško-sovjetski zaveti se je zagrizeno odločnostjo uprila Nemčija, da bi resila Evropo pred splošnim kaosom.

Slovaški list o moskovskem komuniketu

Bratislava, 7. nov. DNB. Pod naslovom

»Povečanje boljevičke nevarnosti« piše list »Gardista« o moskovski konferenci med drugim: »Angleži in Američani nočajo priznati, da je Stalin na moskovski konferenci uspelo odločiti vsa politična vprašanja o bodoči obliki Evrope po dozdevni zmagi na neko megleno bodočnost in jih formulirati raztegljivo kakor gumi-

teri si tako ohraniti prostre roke. Evropski

Naraščajoča draginja v Ameriki

Buenos Aires, 7. nov. DNB. Finančni odbor ameriške reprezentančne zbornice je izdal poročilo o draginji v Ameriki. Po tem poročilu so se v Zedinjenih državah dvignile od 1. 1939. cene za 25%, v Argentini do aprila tega leta za 20%, medtem ko so se v Bolivijski naravnosti potrojile.

Zivljenski generalstabični štab na zapadu, ki naj bo v bodočnosti odgovoren za vojaške operacije.

Moskva torej ne zaupa svojemu lastnemu zavezniku in si počkuša z odpodljevanjem svojih generalstabačev pridobi vpliv na bodoče vojaške operacije in tako preveriti vodstvo tudi na vojaškem področju.</p

Ljubljano je včeraj pobelil prvi sneg

Ljubljana, 7. novembra. Današnja nedelja je pobelila Ljubljano. Sicer se pri nas ne zgodi redko, da zapađa prvi sneg v novembru — saj je na primer predlanskim snežilo že sredи oktobra, ko še trgatve niso bila povsod opravljena — vendar nas je današnji močni nalet snega presestil.

Ko smo včeraj zapisali, da nam je nagli padec barometra v soboto zjutraj napovedal spremembo vremena, se je morda ta in oni posmehnil. Res je bilo nebo v soboto popoldne pooblačeno, saj je dopoldne spet posijalo sonce in smo se za nedeljo celo nadejali tako lepega vremena, kakršnega nam je letosna jesen naklanjala že vse zadnje nedelje. Živo srebro se je v soboto čez dan dvignilo do 4.8 stop. C. toda barometer je kljub soncu še nadalje padal. Noč je bila hladna in jasna in v nedeljskem jutru smo zabeležili komaj 1.4 stopinje C. Barometer je padel že pod 760 mm. Okrog enajstih dopoldne je začelo pristi drobno babje pšeno, kmalu pa je začel naletavati sneg. Nalet je bil vedno gostejši in od poldne dalje je vzdružno in na gosto sledilo. Ceprav je bil sneg južen, je bela odeja polagoma naraščala. Tako je Ljubljana današnjo nedeljo dobila povsem zimsko podobo.

Se pred tednom v razkošju sonca, cvetja in najprestrijših barv — danes pa pod belo natkanico prepričo... Kajpada bo prvi sneg kmalu skopnel, toda lepa jesen je pri kraju in že je zima na stežaj odpirla vrata.

Smrtna žetev

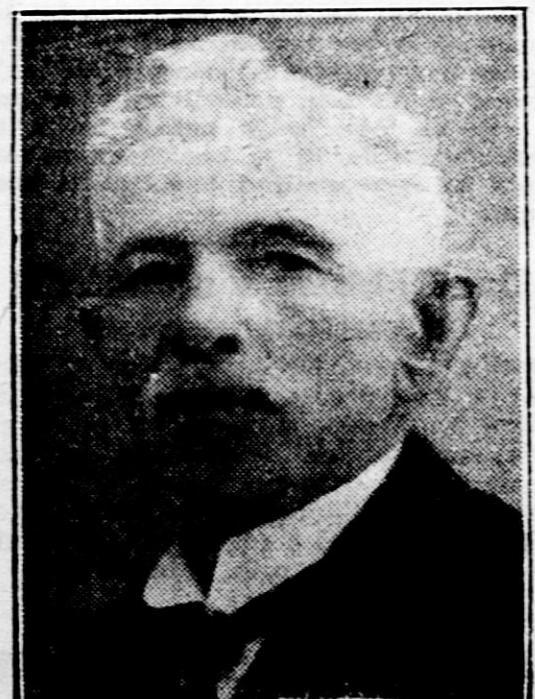
V Ljubljani umrl od 29. oktobra do 4. novembra 1943. Strukelj Marija roj. Mali, 30 let, žena čevljarskega mojstra in posestnika, Kamnogorišča 16; Gaber Bojan, 17 let, Parmova 18; Mihelčič Miroslav, 9 let, sin delavca, Brdo-Mlaka 7; Vidmar Marija roj. Skof, 85 let, vdova delavca, Japijeva 2; Bončka Janez, 84 let, tesar, Vidovdanska 9; Zavalačnik Ludvik, 46 let, posestnik, Tomačeva 25; Kavšek Marijan, 11 let, sin delavca, Vidovdanska 9; Trojnik Nikolaj, 74 let, vtrnar, Vidovdanska 9; Robič Ivana, 44 let, služkinja, Vidovdanska 9; Schumec Fric, 44 let, trgovski storušnik, Jegličeva; Ilešič Ana roj. Kralj, 78 let, vdova vsečul, profesorja, Zarnikova 9; Škušek Ivan, 89 let, lustrator, davčnih uradov v p., Gregorčičeva 7; Gašparič Ana roj. Guzelj, 35 let, žena trg. storušnika, Jenkova 13; Babnik Vladimir, 36 let, diplom. tehnik, Kamnogorišča 40; Škerber Marija, roj. Juvanc, 80 let, zasebnica, Medvedova 6; Petrič Martin, 35 let, delavec, Vidovdanska 9; Slobodnik Barbara, 79 let, kuharica, Vidovdanska 9; Basej Apolonija, roj. Uranki, 85 let, vdova žel. delavca, Cegnarjeva 8 — V ljubljanski bolnišnici so umrli: Petrič Martin, 4 leta, Cerknica 36 pri Logatcu; Stazar Tomaž, 48 let, delavec, Sostro 84, obč. Dobrunje; Miklič Peter, 5 dni, sin viš. sodn. ofic., Češovska 225a.

Dobra srca

Za begunce in vrnivce se interniran. ce so dobrošreni Ljubljani postali prave raznovrstnega blaga in tudi prav lepe vsote v solo na Ledino. Doslej se je darril v gotovini nabralo 8650 lir, vendar pa se niso bila objavljena imena nastajnih dobrotnikov: ga. Franja Bizjak s Kongresnega trga 8, je podarila 300 lir, ga. Ana Petriček-Kotterer, lastnica slastičarn, je poslala 300 lir, g. Josip Subert, Obč. železnici 14, je podaril 200 lir, Splošno jug. bančno društvo je nakazalo 5000 lir, njegov direktor g. Ante Tavčar pa se sam 500 lir, g. Josip Dejak, poslovodja v p., je podaril 50 lir, nelmenovan dobrotnik 1500 lir in hotelier Anton Koritnik 500 lir namesto vence na grob ge. Judite Medvedove. Kakor smo že pisali, ima mestna občina v šoli na Ledini pravo zavetisce za vrnivce se interniranice in za begunce z deželi. Obupnega stanja, ki so te revezirani začeli brez lastne krivide, nam ni treba opisovati, zato je pa tem bolj hvale vredna kakršna kolikor njeni izkazana pomoč in podpora. Potrebeni so posebno obutve, perila in oblike, enako dobrodošla so pa tudi darila v gotovini za nabavo najpotrebejših stvari. Ljubljana se je za praznike mrtvih spet lepo izkazala s podporo tem resnično potrebnim rewežem, zato pa mestno županstvo vsem dobrotnikom izraža najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpranih.

Osemdesetletnik Martin Sveti obuja spomine...

Današnjo nedeljo praznuje 80-letnico rojstva upokojeni magistratni šolski sluga g. Martin Sveti, ljubljanski original, je od dragate družinskega kroga sproge mož krepkega zdravja, ki še marsikaterega mladiča poseka v boji in člosti. Obdan Marije, peterih sinov in hčerk. Po rodu je z Iga. V šoli mu je delil lepih naukov učitelj Fran Govekar, oče pisatelja in upo-

Kojenečega magistratnega nadstvarnika. Večake je služil pri Janežih, potem pa je bil sprejet v tobačno tovarno v Ljubljani, a je kmalu prešel v službo na magistrat ter je bil nameščen kot šolski sluga na Ljudski šoli na Ledini, sezidan 1889. Do 1914 je bil tam. Marsikatera ljubljanska straja ga je obarnila v dobrém spominu kot dobrovoljnega moža. Nato pa je bil premeščen na prulsko šolo. Mnogo ve povestoti o katastrofalem požaru gledališča na Kon-

gresnem trgu, o velikonočnem potresu 1895, kakor tudi o obisku cesarja Franca Jožefa I. po potresu. Ledinska šola je nudila po potresu bivališče 150 ljubljancam, ki so bili brez strehe, in dnevna četama pionirjev, ki so odstranjevali ruševine po ljubljanskih ulicah. Cesar Franc Jožef je obiskal tudi ledinsko šolo in takrat vprašal jubilanta, če se je kaj ustrelil potres. »Nič, majestet,« je Sveti zaključil pogovor. Sveti ve tudi povedati, kakšne so bile seje mestnega sveta v ledinski šolski telovadnicni. Po potresu je bila hudo poškodovana sejna dvorana. Leta 1897 so začeli: rotovz prenavljati, v prvi vrsti veliko sejno dvorano. Prenavljala dela so trajala od pomlad 1897 do konca maja 1898. V tem času so tudi bile seje mestnega sveta pod županom Ivanom Hribarjem v veliki telovadnici ledinske šole. Za vsako sejo je moral Sveti telovadnico pospraviti in notri postaviti za 32 svetovalcev sedeže v obliku podkve, pa mizo za župana. Vse je bilo lepo zeleno pogrnjeno. Nu, marsikatera se takole spomini na Sveti. Toda danes ga ne bomo nadlegovali. Nai le veselo praznuje in gode, pa naj se dolgo združ ostane!

Zaplemba imovine upornikov

Po izvršenem predpisanim postopku izrekam na podstavi čl. 6. naredbe Visokega komisarija za Ljubljansko pokrajino d. 6. novembra 1942, št. 201, o zaplembi imovine upornikov in ustanovitvi Zavoda za upravljanje in likvidacijo te imovine ter na podstavi čl. 1. naredbe Vrhovnega komisarija na operacijskem ozemlju »Jadransko primorje« o upravljanju Ljubljanske pokrajine zaplemba vse premične in ne-premične imovine brez izjeme, lastnine upornikov:

1. Rebuke Danila, sina Josipa, roj. v Pušlju 15. XII. 1910, samskega bivšega javnega nameščenca, stanujočega v Ljubljani, Mirje 27/1.

2. Elsnerja Aleksandra, sina pok. Ivana, roj. v Ljubljani 28. II. 1902, poročenega, bivšega javnega nameščenca, stanujočega v Ljubljani, Parmova ulica 39/1.

3. Prodnika Mirka, sina Ivana, roj. v Velenju 8. XI. 1915, bivšega javnega nameščenca, stanujočega v Ljubljani, Povšetova ul. 71/II.

4. Božiča Socerba, sina pok. Antona, roj. 4. II. 1909 v Dolini-Koper, poročenega, bivšega javnega nameščenca, stanujočega v Ljubljani, Albarska ulica 29/1 in

5. Sviljga Jožeta, sina pok. Ivana, roj. v Borovnici 25. XI. 1912, poročenega, bivšega javnega nameščenca, stanujočega v Ljubljani, Pleteršnikova ul. 16

in imovine njihovih rodbinskih članov v razmerju iz čl. 1. naredbe Visokega komisarija za Ljubljansko pokrajino z dne 19. maja 1943, št. 53.

Pozivajo se po čl. 7. in v izobig kazenskih odredbi po čl. 8. prvo citirane naredbe vse morebitni imetniki premične po kaicem koli naslovu, lastnine gori imenovanih upornikov in njihovih rodbinskih članov ter njih dolžniki, naj prijevijo v 30 (tridesetih) dneh od dne objave te odločbe Zavodu za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini, stvari, ki jih imajo, in dolgove, katere jim dolgujejo, s prepojedvimi vrtni nujim ali drugimi stvari ali dolgovane zneski tudi le doloma plačati.

Ta odločba je takoj izvršna in se objavi v Službenem listu šefa pokrajinske uprave v Ljubljani.

Ljubljana, 3. novembra 1943.

Šef pokrajinske uprave:

Predsednik gen. Rupnik

Filmski pregled

Union: »Moser kot detektiv (Wien-Film). Naslov že pove, kako in kje in dolga vrsta pred blagajno. Drama ne bo, čeprav vidi Moser pistolo, da se kar bliška. Hans Moser je pač za ljubljansko občinstvo privlačnost prvega reda. — Za sebi detektiv Specht je zadel v iteriji čedno vstopico. Ker se trenutno mudri na Stajerskem na dopustu, mu posije agencija celotni dobitek po čedni uradnici, med vožnjo ji pa križa pot simpatični mladenič, ki in nagnič izstopanja na Semmeringu po pomoci zamene kovčevega in tako nehoti ednes za Spechta namenjeni debar. Sedaj pa nastopi Specht-Moser kot kriminalist. Kako izpelje svojo nalogo, si lahko vsak čitalje sam predstavlja. Nakič je namreč hotelo, da je bil simpatični mladenič, ki je zamenjal kovčev, sam Specht šef tako, da zasleduje Specht svojega lastnega šefa. Ko vtakne končno se prava policija svoje prste vmes, se zadeva tako razčisti, da objame »tat« svojo žetev. — Tat je v našem primeru Wolf Albach-Retty, njegova žetev pa prikupna Elfrida Datzig.

Matica: »Moja si!« (Ufa). Vendar zopet po dolgem času kvalitetni problemski film. Motiv ni nov: trikrat prezaposlen, slaven profesor-kirurg, njegova »zaprostavljena žena in profesorjev assistent. Okolje: vseučiliška klinika in profesorjevo posestvo v okolici mesta. Čas: sedanji. — V zadnjem času smo videli malo takih filmov ali pa nobenega? Problem, ki ga obravnava film, kakor rečeno, ni nov. Toda svojevrsno zagrabilen in razljenzen. Snov je globoko zajeta in mojstrsko oblikovana. Pravi užitek pa je »poslušanje« tega filma. Dialog je duhovit, sočen, iskren, jezik do skrajnosti opilen. Režiser G. Lampricht je rutiniran praktik, ki ima izredno fino uho za jedrnat, lepo oblikovan jezik in srečno roko pri vodstvu igralcev in kamere. Edino naslov se mi ne zdi podprt, tudi v originalu ne, ker pove malo oziroma nič. Prvi hit dobil vtič, kakor bi bila podpovrčena stvarca, kar pa ta film prav gotovo ni in tega naslova ne zasluži, kajti stoji daleč nad povprečjem vseh filmov, katere smo imeli priliku videti v zadnjem času. — Znamenit kirurg, vseučiliški profesor, se poslavila od kraja svojega dolgoletnega delovanja, od svojih sodelavev in nameščencev klinike. Ko stopa poslednjik skozi prostore klinike, skozi prazno predavalnico, ko stopa s enkrat v svojo delovno sobo, dobri vizijo svojega snovanja izza preteklih dni... Ta vizija, ki naj bi trajala v realnem življenju par sekund ali minut, je raztegnjena v uro in pol trajajoči film, ki pokaze gledečemu življenje in delovanje slavnega moža, prezaočesleneira kirurga, kateremu je poklic prvo in njegov odnos do svoje žene, ki se čuti zapostavljen ter odnos do enega neizogibnega tretjega. Ta trije po-

osebjajo kvalitetni igralci: Willy Birgel kot profesor-kirurg, Lotte Koch kot njegova žena in Viktor Stasi kot profesorjev asistent in »neizogiben tretje«.

Sloga: »Zaupam ti svojo ženo. (Terra.) Sodobna veseloljgra (posebno za same iz prepričanja!) Okolje: velemestno, motiv: izprobnejte zagrinjenega samca. — Robert (Werner Fuetterer) poveri prijatelju Peteru (Heinz Rühmann) svoje lepo, mlado ženo in dva dneva, dočim se sam odpelje s pripluno tajico. Peter, svet si svoje dolžnosti, se prilepi Robertovi ženi Elinor (Lil Adina) na pete. Sledi vrsta mogočih in nemogočih prizorov, dokler ne doseže dejanje svojega viska v spodcu Petra z boksarskim težke kategorijem na varijetetskem trambolinu, kar sproži seveda val smeha med občinstvom (tako v kinematografu). Vse to v obrambi časti prijateljev žene, toda ljubljanska žena se hoče na vsak način maščevati svojemu nezvestnemu soprogu. Tedaj preostane Peter le še ena možnost: navezati Elinor nase z nežno duševno vezjo in glej, po smešnem in nerodnem začetku končno le uspe in to celo tako, da pride končno še v konflikt s prijateljem Robertom, katemu je skušal tako nesebično ustreziti. Nehvaležnost je res placišča tega sveta! Toda Peter je dobil vendarle »plačilo« za ves svoj trud potem, ko so se pokazali njegovi izumi in aparati za samec kot nezanesljivi. Seveda je moral tudi spremeniči svoje samovreke in sticer prav temeljito, kajti sicer ne bi mogel smatrati tega, kar je dobil, za plačilo, temveč (po samovremenu pojmovanju, prosim!) za kazen božja. (Komur stvar ni jasna, naj se potrdi v kinematografu.) — Heinz Rühmann in Werner Fuetterer sta občinstvu že znana. Nov obraz je dražestna plavolaska Lil Adina, po redu Čehinja. Film je prav razgiban in ima v prvi polovici kar zoster tempo. Dirla za ženo po berlinskih ulicah je prav posrečena.

Teden: Riblj lov pod vodo, uničevanje mrežce v električnem tokom, 75 let Avguštin Horča, Indija: Bosse v spremstvu nemških častnikov pregleduje častno četo. Nemčija: izročanje posestva zaslunjenemu strankinemu funkcionarju, vozna šola za oficirje in jahalcu Šola za jahalc-izvidnika, Führer pozdravlja svoje politične in vojaške sodelavce v svojem glavnem stanicu na vzhodni fronti: uničevanje važnih objektov, obstrelivanje sovjetskih mostišč, prehod čez ožino Kerč, opazovalni balon usmerja topovski oganj na sovražne postojnice, podmorice na lov v Atlantiku.

Zelja iz občinstva naslovjena na občinstvo. Kadar je humor v dialogu, utone pointa navadno v preglastem smehu občinstva. Prav v lastnem interesu gledalca je, da se vzdrži prehrupnega smeha, saj sam sebje skoči. Kadar nestopa n. pr. Hans Moser, sproži s svojimi občinljimi gibmi in mimiko dostikrat tak krovot, da ga potem prav nič ne razumeš, kaj govoril. Napisi ti le včasih v nepopolnem pomenu. Pravilni šolski primer, kaj lahko daš duško dražljajem, prečne prepone, ne da bi motil predstavo, pa je »trambolinska scena« Petra in boksarsija v »Slogi«. To je gretški prizor, brez dialoga in dovolj dočka, da si nategnes vse trebušne misli. V splošnem pa je preglašen smeh ali krohot nelepa razvada, ki ni prav nič v skladu z oljko.

Licensiranje bikov in mrjascev

Redno licenciranje bikov in mrjascev za mestno občino ljubljansko bo 16. 17. in 18. t. m. po naslednjem razporedu: 16. novembra ob 9. uri za Moste in Stepanjo vas na dvorišču g. Černeta Franca, posestnika na Zaloški cesti št. 142, ob 15.30 uri za Barje na dvorišču g. Vidmarja (pri Mokarju); 17. novembra ob 10. uri za Vič na dvorišču g. Beliča Alojzija posestnika na Viču št. 29, ob 15.30 uri za Šiško in Koseze na dvorišču g. Babnika Valentina, posestnika v zg. Šiški št. 32; 18. novembra ob 9. uri za Dravljne in Zapuže na dvorišču g. Tometa Franca, Dravljne št. 218. ob 15.30 uri za Podutik, Glinice in Dolniche pred gospodino Šusteršič v Dolnicah. Rejce bikov opozarjam, naj prineso s seboj izvlečke iz ročnika o poreklu bikov.

Letočanje Vodnikove knjige

Izidejo konec tega meseca. Clani Vodnikove družbe prejmejo Vodnikovo praktiko 1944 in Matičičev lepo pravopredno delo »Petrinka«. Clananina je določena na 24 ur, odpravljena na 1.50 lir. Vsi, ki žele dobiti knjige, tiskane v omajenih nakladih, naj se nemudoma prijavijo svojim poverjenikom ali pa pisarni Vodnikove družbe v Narodni tiskarni!

DRŽAVNO GLEDALIŠČE DRAMA

Ponedeljek, 8. nov.: Zaprt.

Torek, 9. nov., ob 16.30: **Kavarna**. Red Torek.

Sreda, 10. nov., ob 16.30: **Cvetje v ježeni**. Red I.

Cetrtek,

Pogovori s čitatelji

Kaj najraje čitate?

Proučevanje psihologije čitateljev bi lahko postalo samostojna veda. Citatelj nam piše, da bi moral imeti psihologijo čitateljev v mezinu sleherni pisec, predvsem pisatelj v novinar. Vprašuje se, ali se uredniki kdaj resno zamislijo nad vprašanjem, kaj ljudje najraje čitajo in zakaj čitajo prav nekateri reči posebno radi. Kaj je bistvo zanimivega? Zakaj so zdi nekaterim čitateljem zanimivo, kar drugi povsem odklanjajo? Na vsa ta vprašanja bi naj edgovorili našemu čitatelju, ki je med drugim napisal še naslednje:

»Kadar koli vzamem v roke časnik in naletim na posamezne čudne sestavke, se vprašuem, ali imajo pisi res tako slabo mnogene čitateljej. Vem sicer, da mnogi čitatelji navdušeno prebirajo »plažo«, ki se imenuje »ljubezenski romanji za preproste čitatelje«. Iz takšnega čtiva je baje celo mogoče kovati kapital v pravem pomenu besede. Te vrste literaturo se sicer ne imenuje »šunda« in lahko bi jo priznali, čitatelji tudi slovenski kritiki. Toda, zakaj se uredniki ozirajo tako radi na »preproste čitatelje«, kakor da drugačnih čitateljev sploh ni? Zakaj ne vrzejo niti drobtinje čitateljem, ki imajo tudi potrebo po duševni hrani, in sicer po pravi duševni hrani, ne pa zgolj po živčnem dražilu? Prav tako se zavedam, da imajo »preprosti čitatelji« večino ter da večina odlčno tudi v tem primeru. Odločno pa ugovarjam, da bi resnejši čitatelji ne smeli imeti nobenih zahtev. Ne morem tudi soglašati, da je treba »preproste čitatelje« večno ponavljavati z omlednim čtvom in prepričati sem, da je mogoče z dobrim čtvom postopno vzgojiti tudi »preprostega čitatelja«. Prav tega pa najbolj pogresni marsikje: vzgoje čitateljev. Pod to besedno razumem, da bi bilo treba ljudem, ki sicer čitajo le plehko čtivo, »podtakniti« kakšno dobro literarno delo — nuditi jim priliko, da bi lahko prečitali tudi kaj boljšega ter si izostriči čut in okus za dobro in slabu čtivo.

Citatelje pa bi morali začeti vzgajati že med mladino. Poznamajo se, kaj čita mladina in lahko boste sprevideli, zakaj naraščajo: »Indianske, pustolovni romani, mladinske knjige brez soka, notranje lepote in umetnostnih kakovosti — so vsakdanja duševna hrana prihodnjih čitateljev, odjemalcev plehkega poučnega čtiva, romanov, ki jih čitajo s takšno nasladko delka, stalne obiskovalke kina, ko je na sporednu ljubezensko zgodbo. Zdi se, kakor da ljudi vprav pehajo od vsega, kar je etično in estetično, globlje človeško ter živiljenjsko; ne nudijo jim prilike, da bi lahko prečitali kdaj kaj resnejšega ter globlje. Pitajo jih z omledinimi zgodbami, ki polnijo tuge plehke »magazine«, zgodbe, ki niso mogoče brez gangsterskih junastev, brez velikomeštih beznic, pustolov in pustolovcev, vlonilev in igralnice v Monte Carlo, »piratov zraka«, in kar je še podobnih rekvizitov smehno slaboumeška pretiravanja sodobnosti. Mladi ljudje, ki niso imeli nikdar sreče, da bi

lahko vzeli dobro knjigo v roke, so tako ostali duševno slepi, brez globljega duševnega življenja in, ko odstranejo, cutijo le potrebo po plehku pustolovnem čtvu. Tako zvani pismeni ljudje pa to še podpirajo, bodisi, da zagovarjajo plehko čtivo ali ž njim polnijo predale »zabavnih časopisov«.

Alli se pisatelji in novinarji kdaj vprašate, kako duševno hrano bi bilo treba nuditi čitateljem, da bi zaslužila v resnicu to ime? Izgovarjali se boste, da pač ljudje zahtevajo takšno, »zabavno« čtivo, da ti časopisi sploh ne čitali, če bi v njih ne našli podobne snovi. Časopisi ne smejo biti »pusti«, temveč zanimivi. Čitateljem je treba ustrezti; brez koncesij čitateljem ne more živeti noben list. Tako se na vladno izgovarjate, vendar najbrž se nihče prouči, ter ugotovi dovolj trdo, kaj je prav za prav zanimivo, kaj čitatelji radi čitajo. Res mnogi najraje čitajo plehke zgodbe, toda strateni čitatelji, čeprav niso čitali niti resnega, bi nedvomno rad prečital tudi dobro delo. Ko sem listal po vezanih dnevnikih iz prejšnjega stoletja, sem opazil, da so tedaj dnevnikov priobčevali romane in črtice svetovnih pisateljev. Iz življenojepsa Dostoevskoga tudi lahko posname, da je veliki pisatelj pisal svoja znamenita dela najprej za časnike. Zakaj časopisje ni ostalo tudi v tem stoletju na isti višini? Psihologija čitateljev je mnogo bolj zamotana kakor se morda zdi na prvi pogled. Ce bi bil urenik jaz, bi razpisal angketu med čitatelji, da bi se izjavili, kaj najraje čitajo. Toda ne le, kaj najraje čitajo, temveč tudi, kaj bi čitali, kaj jih zanimata. Tako bi najbrž nihče ne pričakoval, da nekateri preproste ljudi silno zunima zvezdosalje. Ne bom trdil, da preprosti ljudje pogrešajo med čtvom, ki jim je namenjeno. pesmi, esejev, filozofske razprave. Toda, ali mislite, da bi nekateri med njimi ne prečitali tudi kakšne pesmice, da bi se ne poglobili v to ali ono razpravo, če bi ne bila preveč omrežena z učenim jezikom? Ljudje radi čitajo — če verjamete ali no — vse: tudi potop se, reportaže, kulturne članke, celo nekrologe... Seveda vse ljudje ne čitajo vsega. Vsaka vrsta časopisov ima svoje čitatelje.

Ce pa čitatelje najdejo med čtvom samo »zabavne stvari«, pač drugega ne morejo čitati. Vprašanje je, kaj je »zabavno« tudi za čitatelja, ne le, kaj velja med uredniki za zabavno. Predlagam, torej, zamislite se včasih, malo nad psihologijo čitateljev, ce že ne morete dognati kolikor mogoče točno, kaj bi čitatelji radi čitali, ne le, kaj čitajo. Beseda je moška in zapisali si jo bomo v srce. Zato ob tej prilici razpisujem angketu: Oglasilo bi se naj čim več čitateljev ter povedalo, kaj bi rali čitali. Naj bi povedali tudi, ali si res ne želijo, da bi se izobrazili tem poplemenitij kot čitatelji ter ali so zadovoljni le z zabavnim čtvom. Napisijo naj, kaj se jim zdi zanimivo. Ce mogoče, naj napišajo tudi, ali se pri čtvu ozirajo tudi na slog, ali jim je pa zgolj za vsebino. Njihove misli bomo objavili in jih upoštevali, kolikor bo pač mogoče, pri našem listu.

V Licejski knjižnici se je začela čopova nova doba. Poleg ogromne tujejezične literature v lastni knjižnici, ki jo je neutrabilivo izpopolnjeval, je poklanjal posebno

Matiju Zhópu. „Ki spí v presgódnim gróbi...“

Seveda, Prešeren se je pa tudi predobro zavedal močne opore, ki mu jo nudi Cop z tibčnim znanjem, zato se ni nikoli upiral stvarni in vedno rahli kr.tki!

Povpraševal ga je, kaka je prijateljeva misel o tej in oni redi, ki jo je imel pesnik pravkar v načrtu. Tako mu je bil Cop živ, neusluhivi vir znanja, ki ga je pesnik črpal v danem nepogrešljivo, kolikor ga je največ premoglo njegovo mladostno umetniško hrepenevanje. Znano nam je, da je bil Cop molčec in vase zaprt. Razgibal pa se je in začikal, so se mu oči le, če je bil v druzbi, kjer se je ob resni besedi Prešerenu razveljal jezik, ki je bil vedno poln duha in soli. Metáfore so se mu kar spruti kresale ob vsaki kretnji njegove sočne gorenjsčine. Le-to je Cop gotovo užival z našlado, saj sta bila oba doma iz blejskega kota.

V Licejski knjižnici

Izšla sta oba iz trdnih kmečkih domov, katerih rodova sta pred njima obdarovala Slovence z vrsto odčasnih mož.

Cop je prav tako, kakor za njim Prešeren, že kot dete kazal veliko nadarjenost, zato so ga dali v solo in je bil vsa leta odčasnjak. Copu in Prešerenu je bil prva in draga zvezda vodnica na obzoru slovenske književnosti ljubezni oče Valentino Vojnik.

Cop je kot mlad profesor služboval, kakor nam to tudi Prešeren v pesmi pove, na Reki in v Lvovu. V letu 1827, ko je izšla v javnosti (»Illyr-Blatt«) Prešerenska prva pesem »Dékkelzame«, se je na jesen vrnil v Ljubljano. Služba profesorja ga ni veselila in njegova večkrat izrečena srčna želja, da bi postal samostojni knjižnar, se mu je izpolnila tisto leto, ko je »Krajnska Zbelizec prvič rojila: 1830. Postal je knjižničar takratne Licejske knjižnice, ki je bila nanesena v starinskem, po velikem potresu porušenem gimnazijskem poslopju na Vodnikovem trgu. Obsegala je vse I. nadstropje in še kos pritličja, obrnjeno proti Gradu. Tik poleg knjižnice je dobil Cop tudi uradno stanovanje. Pred tem pa je imel v Građaštu poleg realke, Vegova ulica št. 6, »prijetni domec v Kuščarjevi hiši pri teh na desno. Ker so pred leti regulirali okolico in cestišča, je bila tudi ta hiša precej visoko dvignjena iz prejšnje nивelacije skle črtne in sicer toliko, da je zdaj pred vhodom nekaj stopnic.

Slovene vsega je v ostrem boju zmagal Cop — in z njim Prešeren: zato pa je izgubil Cop vse prijateljstvo mogočnega gospoda Jerneje Kopitarja, ki je na Dunaju vredil v oblačil nad slovenskim sivistvom. Da je prišlo do razdora, je bil kriv prav za prav Prešeren s svojo posvetno pesmijo. Prešeren je čutil v sebi neki tih odpor raspravljanju, že takrat mu je vzdol priimek »Veliki gromovnik«, ker so je Kopitar takoj pribjal, tako nam je se bolj jasno, zakaj so se v čudnem abecednem boju zvrstili tudi csebna nasprotja, ostro osiljena na obeh straneh v strasti in hudoščnosti.

Slo je za novi črkopis: ali zmaga metelčica (v smislu nazivana žabica ali krevljica), ki jo je izgovarjal Metelkov krog, kumoval mu je pa pckrovitelji Kopitar, ali pa bohorčica, pisava, ki so jo vse dolje uporabljali častitljivi dedje in katere zagovornika sta bila predvsem Cop in Prešeren.

Abecečni boj je dolgo paglavie. Ker pa je zelo viden in visok mehnik v čopovem literarnem delu in ker je tesno povezan v naš sklop priopovedanja, naj navezeno tu vsej v glavnih obrisih povod za tisto hladno steno, ki jo je postavil Prešeren med

Copom in Kopitarjem, med moža, ki sta bila vse dotlej dobra prijatelja in obojestransko visiko spoštovana.

Kdo probira Izviri tisk Prešernovih »Literarische Scherze«, uživajoč ne samo zadnjice, marveč v celo ostrom tonu duhovito zavte zbadljivke na Kopitarjevo oblastnost, ga bo še posebno zanimal naslednji opis Kopitarjeve osebnosti in njegove nenavadne, nekam čudno ustvarjene narave.

»Veliki gromovnik«

Jernej Kopitar (rojen 21. avgusta 1780, umrl 11. avgusta 1844) je bil zelo nadaren slavist in slovenski preporoditelj. Zavzemal je ob času črkarske bojejo boja zelo ugleden in vpliven položaj na Dunaju — žal, da je bil zelo domisljiv in gospodaren. Po postavi je bil srednje velik, nenormalne rasti in čokat. Bil je osorne narave in izrazit vročekrvnež. V glavo je bil rdečlas. Nelepi, kožavci pa bledi obraz je bil na vso njegovo nesrečo še nenesvadno hudega izraza. Zato se mož dal ni nikdar slikati in je vsakogar, ki ga je k temu načinil, kratek in grobo zavrn.

Imel je zelo živahne sinje oči, kar pa na njem ni ostekalo drugih lepotnih pomanjkljivosti. Želo tanke, vedno stanjene ustnice so navadno izgovarjale in zadnje besede, saj je bil v splošnem brezobziren v izrazih, če je že ravno povedal kako svojo domisljajnosti ni imel malo.

Ampak pri vsej svoji oblastnosti in jezavosti je bil Jernej Kopitar zelo ostroumen. Ker je bil po znajujoči zelo samozavesten, ga je to delalo še bolj domisljavega in osabnega, med znamci je bil zato na glasu pikovalen. Za nasprotnike je bil vedno matenosten in kar bolestno vrtl na njihovih napakah. Znal je biti tudi zelo krivljen, nestripen, posebno, če je bil kdo drugačnega mnenja kakor on. Zaprt, neiskren in neprizanesljiv je imel le male prijatelje.

Seveda je vse te lepotne in naravne nedostatke skrivaj z brezhibno, vedno po modri lepo ukrojeno obleko in se je nosil po težnji noši: vedno elegantno, v črnem fraku s cilindrom in belim čipkastim robcem za vratom.

V začetku službovanja je bil v Ljubljani pri baronu Zoisu za knjižnico, za varuh na njegovih zbirkih in se za osebnega tajnika. Imel je znakovito obliko in je bil znakovito razmerje z znano Ljubljancanko, ko pa je odsel na Dunaj na novo službeno mesto, se je ta reč ohladila in skopnila.

Kako je znal biti Kopitar neodpustljiv in trd, nam priča prav dogodek med njim in Copom. Cop je prisel precej časa po usodni črkarski pravidi na Dunaj in si ob tej priliki nakupil več knjig. V veliki ljubljanski do teh prijateljev mu je zmanjkalo denarja za povratek v Ljubljano. V sill se zateče v Kopitarju, ki ga pa ne samo hladno, marveč kar grobo zavrne in odkloni vsako posredovanje.

E. JUSTIN

Nadaljujem ob tednu

slikar-grafik

Ne vtikaj se v stvari, ki te ne pečejo

Prevročekrni kibic, ki je zanikal pravilnost balincarske »šiške«, je bil teper in še sedno kaznovan

Ljubljana, 7. novembra

Zamalo se mu je zdelo, da je bil najprej teper, sedaj pa še kaznovan.

Senat je še emkrat zaslišal vse priče in oba pretepača. Po poslednjih izpovedjih je pričiv glede krive zdravnice, izpremenil pa je kvalifikaci o in kazen. Krojač je bil obsojen po § 181 kaz. za »zaraži poškodbe pričazane v protetu na 25 lit denarni kazni«, pogoj o z dobo 1 leta.

Ker je samolastno uveljavljal svojo pravico

Josip je pršel pred sodnike ker ga je državni tožec obtožil vlicem tativne. Nekemu Martinu je odvel zimsko sukojo in poletni plasit iz zaklenjenje cmare. Obenem je bil obtožen, da je nagovoril svojega prijatelja Mirka, naj gre z njim in se izdaja za policijo.

Josip pa je krivdo zanikal, češ da je z odvzemom hotel Martina samo prisiliti, da mu vrne 4 gume za kolo, ki mu jih je dal v shrambo. Trdil je, da je mnogim znanjem in tudi gospodinji, pri kateri je Martin stanoval, rekel, da dobi Martin svojo obleko takoj nazaj, čim mu gume vrne ali plšča. Da se je Mirko izdajal za policajo, je sicer priznal vendar je po njegovem slov vnaprej nedomenjeno salo.

Ker je Mirko dobil sukojo in plasit s posredovanjem nazaj, se poščpanju ni pričazil kot oskodovanec. Pneumatike pa ni se vrnil ali pličal. Tako je Josip tijekom načrta popolnoma spodelil in se na zatočenje klop na krov.

Sodniki so mu v glavnem verjeli. Niso pritrudili obtožnici, da bi šlo za vlim, pač pa so ugotovili, da je Josip kriv samolastnega uveljavljanja svoje imovinske pravice in nagovarjanja svojega tovarisa, naj se izda za policijskega organa. Za oba prestopka so mu odmerili 600 lit denarni kazni, pogojno za dobo 2 let. Josip je bil namreč tokrat prvič kaznovan.

Izreki
Najhujša rana je žlost srca.

Zena, ki svojega moža ne ostreduje, mu slabli roke in šibi kolena.

Dobra žena razvedri možu obraz in srce.

Kdo hoče drugim škodovati, škoduje sam sebi.

Kdo drugemu nastavi zanko se sam ujame vanjo.

Šrne rane ne moremo obvezati.

Izgubiti prijatelja, se pravi dobiti sovražnika.

Jeza in togota — oboje je zoprno.

Jezav človek vnema preprič, hudobni dela zdražbo med prijatelji.

Pesem: Josip Škocjan — Graficka podoba: Edo Justin

V borbi za petrolej

Ves svet je porabil 1.1900 samo 20 milijenov ton zemeljskega olja, 1. 1934 pa že 206 milijenov

Dogodki, ki so se na Dalnjem vzhodu tako nogo razvijali in katerih nadaljnje razvoja še ni mogoče predvideti, so imeli za posledico zasedbo nekaterih pomembnih angleško-ameriških središč v vojaških operis. Toda prav takor ti vojaški uspehi so za Japonsko izredno pomembni in največje važnosti za nadaljnji razvoj gigantske borce, ki smo ji od daleč tudi mi priča, gospodarski momenti. Od teh je med prvimi preskrba z onimi survinami, ki so za nadaljevanje vojne absolutno potrebne, a tu je v prvi vrsti zemeljski olje, petrolej. Prav to je ona survinica, iz nje dobivajo bencin in mazalno oljo, brez katerih bi se moderna motorizirana armada, ki naj jo podpira v zraku velika letalska armada, spremenila le v kup neuporabnega železa. Japonscem se je posrečilo zasesti nekaj takih centrov, bodisi na nizozemskih otokih, bodisi na angleških in ameriških, kjer črpajo petrolej in kjer so obenem že vse potrebne tehnične priprave za njegovo rafinacijo in predelavo. Ceprav so Angleži pred svojim umikom, zavedajo se važnosti teh naprav za sovražnika, skušali kolikor mogoče vse naprave in tovarne uničiti, vendar po japonskih poročilih ne bo dolgo trajalo, ko bo mogoče te naprave zopet izkoriscati — pridobljeni bencin pa bo hrana za letalstvo in tanke, ki naj sipa ogenj na zavezni.

Velika važnost zemeljskega olja nam postaja jasna posebno sedaj v vojnem času, vendar pa je prav tako važna tudi v mirni dobi, kajti z njegi poleg bencina dobivamo tudi številne druge znanje proizvode: parafin, vazeljin, umetni asfalt, gorilno olje (masut), običajni petrolej; naravn petrolej (zemeljsko olje) ke mično sestoji iz ogljikovodikov parafinske vrste, to je spojin ogljika in vodika, povezanih v različnih razmerjih, od katerega so odvisne lastnosti, ki so zoper merodajne za njih praktično uporabo. Tehnično pridobivajo petrolej tako, da sveari v posebnih vrtalnih stolpih (modeli na zadnjem ljubljanskem velesemlju) vrtajo do 600 m globoko luknje, iz katerih brizga surov petrolej, ali pa ga morajo s posebnimi črpalkami iz njih črpati. Surov petrolej v tovarnah, ki so poleg ali v bližini vrtalnih naprav, predelujejo, in sicer ga najprej očistijo primesi, ki niso ogljikovodiki, potem pa očiščene ogljikovodike frakcionirano očistijo: surov petrolej segrevajo do 150°C, do te temperature izhlapi namreč lahko hlapni del zmesi, ki ga ločeno ulove in ki tvori takoj imenovan petroški eter (gazolin), nafto, ligroin ali benzin, kakov ga je imenujemo. Bistvene spojine te frakcije so heksan, heptan in oktan. Uporabnost ligroina (benicina) je predvsem kot gonilo v bencinskih motorjih, rabi pa se tudi kot topilo za maščobe, olja in smole, zaradi tega tudi za čiščenje oblik (kemično čiščenje). Ker je povpraševanje po bencinu bilo vedno večje kakor po drugih produktnih, dobljenih s frakcionirano destilacijo, so ga začeli izdelovati tudi iz težih hlapnih (višjih) ogljikovodikov, posebno po Bergiusovem načinu. Destilat med 150 do 300°C, je oni petrolej, ki ga iz vsakdanjega življenja poznamo in ki nam služi kot gorivo v petrolejih. Nesreča in požari, ki so posledica nerodnosti, ko kdo prevrne tako goreče petrolej, so bile vzrok skrbnim raziskavam, ki so ugotovile, da skrbno frakcioniran (čist) petrolej ni pri navadni temperaturi vnetljiv.

Pri destiliranju petroleja preostane v kotih se temnorjavajo olje, masut ali gorilno olje imenovan. Služi kot izvrstno kurivo za parne kotle. Nadaljnja destilacija, ki zušivimo temperaturo preko 300°C, nam dà parafinsko olje (mazalno olje), preostanek naposled počleni.

Pri izparevanju ameriškega petroleja na zraku preostane vazeljin. Pri navadni temperaturi je, kakor sicer znano, težko tekoča bela masa. Rabijo ga v farmaciji, a tudi za mazanje strojev in kovinskih delov, kajti ima pred drugimi maščobami to prednost, da na zraku ne postane žaltav in tako ne načenja kovin.

Najvišje spojine ogljikovodikov parafinske vrste tvorijo znani parafini, ki ga vsebuje petrolej iz Jave v veliki množini, medtem ko ga ima ameriški le prav malo. Dobijo ga predvsem pri suhi destilaciji (brez zraka) rjavega premoga. Zemeljska smola ali ozokerit tvori predvsem parafin, a glavnah nahajališča so v Galiciji. Asfalt je prav tako zmes visokomolekularnih ogljikovodikov s primesijo kisika, dušika in žvepla: znana ležišča so v znamenitem asfaltinem jezeru v Trindiadu (Amerika). Umetni asfalt je lahko spojina višjih ogljikovodikov s kisikom (tudi parafinom) ali pa je to ona smola, ki preostane kot destilacijski produkt čnopenemogovega tera v plinarnah.

Na nastanku in naravi potroleja so bile postavljene številne hipoteze, od katerih ima

največjo verjetnost ona, ki jo je utemeljil Potonič. Ta pravi, da je petrolej nastal iz živalske maščobe, in sicer izumrlih malih jezerskih živali (mikroplanktona), ki so popadale na dno sladkih jezer in tvorile tam tako imenovani sapropelum. Njegovo hipotezo podpirajo Englerjevi eksperimenti: ta je nameč dejanjsko dobiti pri destilaciji ribjeje olje pod visokim pritiskom in pri visoki temperaturi olje, ki kaže potrobnost s petrolejem.

Važnost petroleja je razvidna iz številk svetovne proizvodnje: to so prav pomembne. Producija vrednost petroleja stoji tik ob številkah za premog. Največ petroleja je imela

soverna Amerika (59,7%), nato pride sredinja in južna Amerika (16,6%), za njo Evropa (16,3%), nato Azija (7,4%). Seveda pa so v Evropi proučevali petrolej, posebno v Nemčiji, že dolgo tudi sintetično iz premoga s hidrideranjem, medtem ko tega v Ameriki n' bilo niti treba. Ves svet je leta 1900 porabil 20 milijonov ton zemeljskega olja, a leta 1934 že 206 milijonov ton!

Glavne produkcijske države zemeljskega olja so Združene ameriške države, Mehika, Venezuela, Rusija, Perzija, Rumunija, Poljska, a največ so ga uvažajo Nemčija, Francija, Kancijska in Anglija. Ker se vse države, ki si stoje danes v vojem hramu nasproti, dobro zavajajo velike važnosti zemeljskega olja za moderno vojskovanje, si ga skušajo pridobiti v potrebnih kolonijah, in silovite vojne napore ne katerih držav je treba pripisati prav temu vprašanju, ki bo odločilne važnosti za končni izid borbe.

OS—

23 let je trajala vojna, ki se je začela pred 150 leti

V starih časih so vojne trajale zelo dolgo, odnosno kratke vojne so se vrtile v nekaj dobeh nepratestno, skoraj brez presledka. Vpliv nekaterih vojn v starih časih se kaže še dandanes, čeprav ne več očitno na prvi pogled. Izrednega zgodovinskega pomena so bile »napoleonske vojne«, ki so se začele pred 150 leti. Te vojne je sprožila velika francoska revolucija. Vplivalo so na vse poznejši razvoj vojevanja in politični razvoj Evrope. Pripisovali jim je treba tudi razvoj globlje narodnostne zavesti. Prav je, da se ob 150letnici teh dogodkov izredno pomena v evropski zgodovini ozremo na zacetek dolgih vojn, ki so preoblikovale Evropo.

Več razlogov je, da je Francija leta 1792. napovedala Avstriji vojno. Zgodovinarji misijo, da je tedanja vladajoča plast skušala z vojno odvrniti pozornost ljudstva od domačih dogodkov. Do vojne je pa moral priti predvsem, ker sta si po francoski revoluciji stale nasproti dva sistema: revolucionarna republiščanska, fevdalizmu nasprotoma Francija, ki je pozneje poslala svojega kralja na morišče, na drugi strani pa monarhistična, fevdalna Evropa, ki je ljubomurno varovala stare tradicije. Upoštevati je seveda treba, da je bilo tudi trenje med državami »starje Evrope«, zato so bile mogoče spletke, ki so bile vsaj posredno eden razlog vojne. Razumljivo je, da so evropski monarhi sprito dogodkov v Franciji bili prihohlosti. Spoznali so, da je treba Francijo držati v Šahu. Prisko je do obrambne zvezne proti Franciji med Avstrijo in Prusijo leta 1791. Francija je pa v tem videla upravičenje za vojno proti Avstriji. Spomladi leta 1792, je Francija napovedala Avstriji vojno, ki je sprožila nedogledne dogodke in ki je z malimi pre sledki trajala 23 let.

Avstria in Prusija sta poklicali podorožje na 110.000 vojakov, kar je bila za

tiste čase velika armada. Tej armadi se je še pridružilo okrog 21.000 francoskih beguncov, predvsem evropskih plemičev, ki so med revolucijo izbězali iz Francije. — V začetku je bila zvezna vojska proti Franciji zmagovala; vojskovalo so se že globoko na francoskih tleh in če bi armada imela sposobnešega poveljnika, bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal izkoristiti velikih začetnih uspehov. Nastopil je preobrat in jeseni leta 1792. se je zvezna vojska začela že umikati proti Renu. Francoski so začeli prodrijeti tudi v Belgijo in zasedli so del Nizozemske, ki je bil avstrijski. To se je zgodilo, še preden je padla glavna francoska poveljnika, ki bi se vsa evropska zgodovina poslej razvijala drugač. Kar se je. Toda poveljnik ni znal